

ความสัมพันธ์ทางการค้าไทย-อาเซียน
ภายใต้ความตกลงว่าด้วยการให้สิทธิพิเศษทางการค้าของอาเซียน

นางสาว รัตนา ศิลปโสภณกุล

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต

ภาควิชาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

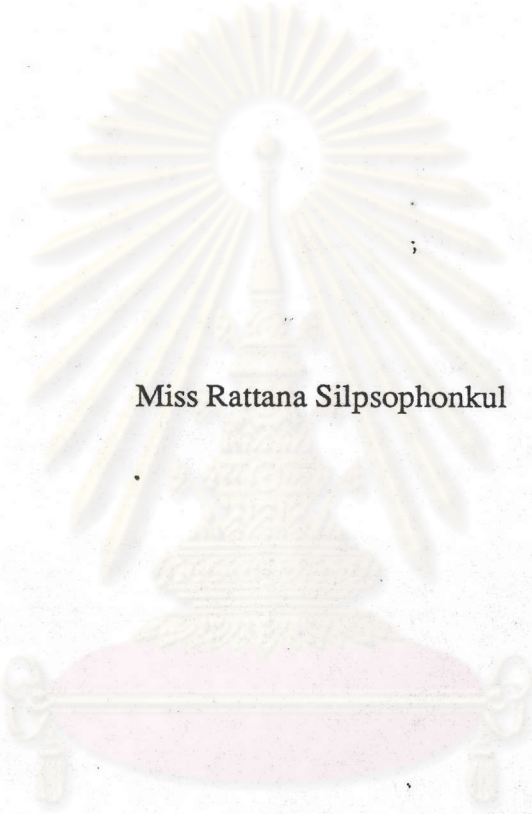
พ. ศ. 2535

ISBN 974-579-889-4

ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

01797811701309x

THAILAND-ASEAN TRADE RELATIONS UNDER
THE AGREEMENT ON ASEAN PREFERENTIAL TRADING ARRANGEMENT

Miss Rattana Silpsophonkul

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Arts

Department of International Relations

Graduate School

Chulalongkorn University

1992

ISBN 974-579-889-4

หัวข้อวิทยานิพนธ์

ความสัมพันธ์ทางการค้าไทย-อาเซียน ภายใต้ความตกลงว่าด้วยการให้
สิทธิพิเศษทางการค้าของอาเซียน

โดย

นางสาว รัตนา ศิลปโสภณกุล

ภาควิชา

ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ

อาจารย์ที่ปรึกษา

ดร. วินิตา สุกรเสพย์

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้นับวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่ง
ของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโทมหาบัณฑิต

.....
(ศาสตราจารย์ ดร. อถรร วังร่ากัถ)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

.....
(รองศาสตราจารย์ ประทุมพร วังร่าเสถียร)

ประธานกรรมการ

.....
(รองศาสตราจารย์ ดร. วินิตา สุกรเสพย์)

อาจารย์ที่ปรึกษา

.....
(รองศาสตราจารย์ ดร. อภิถญา รัตนมกคคมาศ)

กรรมการ

รัตนา ศิลปโสภณกุล : ความสัมพันธ์ทางการค้าไทย-อาเซียน ภายใต้ความตกลงว่าด้วยการให้สิทธิพิเศษทางการค้าของอาเซียน (Thailand-ASEAN Trade Relations Under the Agreement on ASEAN Preferential Trading Arrangement) อ. ที่ปรึกษา : รศ. ดร. วิจิตา ศุกรเสพย์, 116 หน้า. ISBN 974-679-889-4

นับตั้งแต่มีการริเริ่มใช้อาเซียนพีทีเอ แต่ก็ไม่สามารถบรรลุเป้าหมายทางเศรษฐกิจที่ต้องการให้มีการกระตุ้นการขยายตัวทางการค้าภายในภูมิภาค วิทยานิพนธ์นี้จึงมุ่งที่จะศึกษาถึงผลกระทบของการแลกเปลี่ยนสิทธิพิเศษทางภาษีศุลกากรที่มีต่อการส่งเสริมการค้าไทย-อาเซียน ตลอดจนวิเคราะห์ให้เห็นถึงอุปสรรคที่ขัดขวางการเจริญเติบโตทางการค้าไทย-อาเซียน

ในการศึกษาถึงความร่วมมือทางการค้าไทยกับอาเซียนนี้ ได้ใช้กรอบแนวความคิดที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของทฤษฎีความร่วมมือส่วนภูมิภาค รวมทั้งมีการนำเอาแนวความคิดในเรื่องความร่วมมือส่วนภูมิภาคมาประยุกต์ใช้กับความสัมพันธ์ทางการค้าไทย-อาเซียนและนำมาใช้ในการคาดคะเนแนวโน้มในอนาคตของความสัมพันธ์ทางการค้าไทย-อาเซียนว่าจะสามารถร่วมมือกันในระดับที่แข็งแกร่งมากกว่าเดิมได้หรือไม่

ผลของการวิจัยพบว่า มาตรการการแลกเปลี่ยนสิทธิพิเศษทางภาษีศุลกากรไม่มีประสิทธิภาพเพียงพอที่จะกระตุ้นให้เกิดการขยายตัวทางการค้าไทย-อาเซียน ทั้งนี้เนื่องจากวิธีการแลกเปลี่ยนแบบเป็นรายสินค้าไร้ประสิทธิภาพและเป็นการสูญเสียเวลาเปล่า ส่วนวิธีการแลกเปลี่ยนแบบทุกรายสินค้าก็ต้องประสบกับปัญหาที่สำคัญ 3 ประการด้วยกัน คือ การคงไว้ซึ่งรายการสงวนสิทธิ์ในการลดหย่อนอัตราภาษีศุลกากรแก่สินค้าที่ง่ายต่อการได้รับผลกระทบ วิธีการลดหย่อนอัตราภาษีศุลกากรไม่มีประสิทธิภาพในการส่งเสริมการค้าไทย-อาเซียน อีกทั้งสินค้าที่จะได้รับสิทธิพิเศษฯ ต้องถูกต้องตามกฎหมายว่าด้วยเรื่องแหล่งกำเนิดของวัตถุดิบที่ใช้ในการผลิตสินค้า ตลอดจนการนำเอามาตรการกีดกันทางการค้าที่ไม่ใช่ภาษีศุลกากรมาใช้

สำหรับการปรับปรุงให้มาตรการอาเซียนพีทีเอเป็นเครื่องมือที่มีประสิทธิภาพในการขยายความร่วมมือทางการค้าไทย-อาเซียนนั้น ไม่เพียงแต่จะต้องเพิ่มอัตราการลดหย่อนทางภาษีศุลกากรให้มากขึ้นกว่าเดิมแล้ว แต่ยังคงต้องให้มีการครอบคลุมชนิดของสินค้าที่สำคัญและส่งผลกระทบต่อค้าไทยอาเซียนไว้ในรายการอาเซียนพีทีเอด้วย ชั้นแรกนั้นควรที่จะจัดให้มีการประชุมสุดยอดผู้นำของบรรดาประเทศสมาชิกให้เร็วที่สุดเท่าที่จะทำได้ เพื่อที่จะคิดหาแนวทางใหม่ ๆ สำหรับความร่วมมือทางการค้าของอาเซียน

ภาควิชา ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ
สาขาวิชา ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ
ปีการศึกษา ๒๕๓๔

ลายมือชื่อนิสิต รัตนา ศิลปโสภณกุล
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา วิจิตา ศุกรเสพย์
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม

C030347 : MAJOR INTERNATIONAL RELATIONS

KEY WORD : ASEAN PTA / THAILAND-ASEAN TRADE RELATIONS / MARGIN OF PREFERENCE

RATTANA SILPSOPHONKUL : THAILAND-ASEAN TRADE RELATIONS UNDER THE AGREEMENT ON ASEAN PREFERENTIAL TRADING ARRANGEMENT. THESIS ADVISOR ASSO. PROF. VINITA SUKRASEP, Ph. D. 115 pp. ISBN 974-579-889-4

Since ASEAN PTA inception, the arrangement has fallen behind its stated economic goals that could stimulate trade within the region. This paper seeks to evaluate the effects of the exchange of tariff preference in term of increasing Thailand-ASEAN trade and analyze the obstructions that constrain the growth of Thailand-ASEAN trade.

In discussing Thailand-ASEAN trade cooperation, a conceptual framework based on the regional cooperation is used in this study. The concept of regional cooperation is applied to Thailand-ASEAN trade relations and to predict in depth the future trend of greater Thailand-ASEAN trade.

At the end, this research has made clear the following points. At the present time, the ASEAN PTA is not being used as effectively as it should to stimulate greater Thailand-ASEAN trade. The reasons for this disappointing level of achievement are as follows; the Product-by-Product approach has been found to be inefficient and time-consuming, the Across-the-Board approach has also met with main problems -the provisions for an exclusion list of sensitive items, the ineffectiveness of the tariff cuts in actually promoting Thailand-ASEAN trade, the interpretation of the rule of the origin and the determinaton of domestic content requirement- and the existence of non-tariff barriers.

For the ASEAN PTA to be an effective instrument of Thailand-ASEAN trade expansion, not only the magnitude of the tariff cut must be enlarged but also the coverage of the type of products has to include more substantive items. The first step towards this process should be another summit of heads of state as soon as possible to decide on a new programme of ASEAN trade cooperation.

ภาควิชา คณะศึกษาระดับปริญญาตรี
สาขาวิชา คณะศึกษาระดับปริญญาตรี
ปีการศึกษา ๒๕๓๔

ลายมือชื่อนิสิต รัตนา ศิลป์โสภณกุล
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา อ.วิภา สุกระเสป
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ได้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยความช่วยเหลือเป็นอย่างดียิ่งจากผู้มีพระคุณหลายท่านด้วยกัน โดยเฉพาะ รศ.ดร. วินิตา ศุกรเสพย์ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ซึ่งท่านได้เสียสละเวลาอันมีค่าของท่านในการตรวจสอบแก้ไข ชี้แจง และให้คำแนะนำต่าง ๆ ในการทำวิทยานิพนธ์มาด้วยดีตลอด รศ. ประทุมพร วัชรเสถียร ที่ได้กรุณาสละเวลามาเป็นประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ แก้วใจ บุญเชย เพื่อนของผู้เขียนที่ได้ช่วยเป็นธุระจัดการในเรื่องการลงทะเบียนต่าง ๆ ในระหว่างที่ผู้เขียนได้ลาไปเพื่อศึกษาในประเทศญี่ปุ่นเป็นเวลา 2 ปี ตลอดจนคุณยุพดี ทิยาพันธุ์ แห่งบัณฑิตศึกษาคณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ที่ได้ให้ความช่วยเหลือด้านต่าง ๆ เป็นอย่างดี ซึ่งบรรดาอาจารย์และบุคคลดังกล่าวนี้ ผู้เขียนขอกราบของพระคุณมา ณ ที่นี้ด้วย และเนื่องจากทุนการวิจัยครั้งนี้บางส่วนได้รับมาจากทุนอุดหนุนการวิจัยของสมาคมประกันวินาศภัยและของบัณฑิตวิทยาลัย จึงขอขอบพระคุณสมาคมประกันวินาศภัยและบัณฑิตวิทยาลัยที่ได้ให้การสนับสนุนในด้านการเงินมา ณ ที่นี้ด้วย

ท้ายนี้ ผู้เขียนใคร่ขอกราบขอบพระคุณบิดา-มารดา พี่น้องทุกคน ซึ่งสนับสนุนในด้านการเงินและให้กำลังใจแก่ผู้เขียนเสมอมาจนสำเร็จการศึกษา

รัตนา ศิลปโสภณกุล

ศูนย์วิจัยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย-----	๗
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ-----	๘
กิตติกรรมประกาศ-----	๑
สารบัญตาราง-----	๑๑
คำอธิบายสัญลักษณ์และคำย่อ-----	๑๒
บทที่	
1 บทนำ-----	1-18
ความเป็นมา-----	1
ความสำคัญของเรื่อง-----	2
วัตถุประสงค์ในการศึกษา-----	5
ขอบเขตในการศึกษา-----	6
ประเด็นปัญหาที่สำคัญ-----	6
สมมุติฐาน-----	7
วิธีการดำเนินการค้นคว้า-----	7
ลักษณะของการวิจัย-----	7
ทฤษฎีและแนวความคิดที่นำมาใช้ในการศึกษา-----	8
การนำเสนอเรื่อง-----	14
ประโยชน์ที่ได้จากการศึกษา-----	15
2 โครงสร้างทางเศรษฐกิจการค้าของไทย-อาเซียน-----	17-24
โครงสร้างทางเศรษฐกิจการค้าของอาเซียน โดยทั่วไป-----	17
1. โครงสร้างสินค้าออก-----	17
2. โครงสร้างสินค้าเข้า-----	18
ความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจการค้าของไทย-อาเซียน-----	19
1. ปริมาณการค้าและดุลการค้า-----	19

สารบัญ (ต่อ)

2.	โครงสร้างการส่งออกของไทยไปอาเซียน-----	21
3.	โครงสร้างการนำเข้าของไทยจากอาเซียน-----	23
3	ความตกลงว่าด้วยการให้สิทธิพิเศษทางการค้าของอาเซียน -----	25-61
	สาระสำคัญและความเป็นมา-----	25
1.	ที่มาของอาเซียนพีทีเอ-----	26
2.	โครงสร้างของอาเซียนพีทีเอ-----	27
	องค์ประกอบของอาเซียนพีทีเอว่าด้วยเรื่องการให้สิทธิพิเศษทางด้านภาษี ศุลกากร-----	29
1.	กฎว่าด้วยแหล่งกำเนิดสินค้า-----	29
2.	กฎข้อยกเว้น-----	30
3.	หลักเกณฑ์ว่าด้วยการขนส่งด้วยตรง-----	31
4.	คุณสมบัติของสินค้าที่จะได้รับสิทธิพิเศษ-----	31
5.	สินค้าที่อยู่ในบัญชีรายการสินค้าที่มีการแลกเปลี่ยนสิทธิพิเศษ-----	32
6.	ลักษณะการให้สิทธิพิเศษทางด้านภาษีศุลกากร-----	32
7.	วิธีการแลกเปลี่ยนสิทธิพิเศษทางด้านภาษีศุลกากร-----	33
	พัฒนาการของการให้สิทธิพิเศษทางด้านภาษีศุลกากร-----	35
	ผลการแลกเปลี่ยนสิทธิพิเศษระหว่างไทยกับอาเซียน-----	43
	ผลกระทบของการแลกเปลี่ยนสิทธิพิเศษต่อการค้าไทย-อาเซียน-----	48
	การประเมินผลจากการลดอัตราภาษีศุลกากรแบบทุกรายการสินค้า-----	53
1.	การศึกษาเชิงประจักษ์ว่าด้วยการขยายตัวทางการค้า-----	53
2.	การศึกษาของกรมเศรษฐกิจการพาณิชย์ กระทรวงพาณิชย์-----	54
2.1	กรอบของการวิเคราะห์-----	54
2.2	ผลจากการศึกษาการนำเข้าเมื่อมีการลดอากรขาเข้า-----	56
4	อุปสรรคสำคัญต่อความร่วมมือทางการค้าไทย-อาเซียน -----	64-89
1.	อุปสรรคที่เกิดจากข้อปฏิบัติของความตกลงอาเซียนพีทีเอ-----	64
1.1	แนวทางการแลกเปลี่ยนสิทธิพิเศษแบบเป็นรายสินค้า-----	64

สารบัญ (ต่อ)

1.2	รายการสงวนสิทธิ์-----	66
1.3	การลดหย่อนอัตราภาษีศุลกากร-----	74
1.4	กฎว่าด้วยแหล่งกำเนิดสินค้า-----	77
1.5	การขาดกำหนดระยะเวลาที่แน่นอน-----	78
2.	อุปสรรคอื่น ๆ ที่ไม่ได้มีสาเหตุมาจากข้อปฏิบัติของความตกลง อาเซียนที่ีที่เอ-----	78
2.1	มาตรการการกีดกันทางการค้าที่ไม่ใช่ภาษีศุลกากร (NTBs)	78
2.2	ลักษณะของโครงสร้างการผลิตที่คล้ายคลึงกัน-----	86
2.3	นโยบายเศรษฐกิจของชาติที่สำคัญ-----	87
2.4	ความแตกต่างในระดับการพัฒนา-----	87
2.5	ประเทศสมาชิกอาเซียนไม่นิยมสินค้าของประเทศสมาชิก ด้วยกันเอง-----	88
2.6	วิธีการตัดสินใจแบบฉันทามติในทุกเรื่อง-----	88
2.7	ข้อจำกัดทางการเงิน-----	88
2.8	ปัญหาทางด้านการเมือง-----	88
2.9	ความสัมพันธ์ดั้งเดิมกับเมืองแม่อาณานิคม-----	88
6	การแลกเปลี่ยนสิทธิพิเศษทางด้านภาษีศุลกากรกับเขตการค้าเสรี-----	90-106
	ระเบียบโลกใหม่กับการรวมตัวกันของอาเซียน-----	92
	ข้อเสนอเรื่องเขตการค้าเสรีอาเซียนของไทย-----	93
	ความหมายของการรวมตัวกันในรูปเขตการค้าเสรี-----	94
	ปัจจัยที่สนับสนุนการตั้งเขตการค้าเสรีอาเซียน-----	95
1.	ปัจจัยภายนอก-----	95
2.	ปัจจัยภายใน-----	98
	ผลการประชุมสุดยอดอาเซียนครั้งที่ 4 ว่าด้วยเรื่องเขตการค้าเสรีอาเซียน ----	99
	เขตการค้าเสรีอาเซียนกับความสำเร้ง-----	103

สารบัญ (ต่อ)

๘ บทสรุป-----	106-110
สรุปความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ-----	108
ข้อจำกัดในการศึกษา-----	109
ข้อเสนอแนะในการศึกษาเพิ่มเติม-----	109
บรรณานุกรม -----	111-116
ประวัติผู้เขียน-----	118

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญตาราง

	หน้า
ตารางที่ 2-1	โครงสร้างสินค้าออกของประเทศไทยในช่วง 10 ปี (พ.ศ. 2522- 2532) -- 17
ตารางที่ 2-2	โครงสร้างสินค้าเข้าของประเทศไทยในช่วง 10 ปี (พ.ศ. 2523-2532)----- 19
ตารางที่ 2-3	การค้าของประเทศไทย-อาเซียน ในช่วง 10 ปี (พ.ศ. 2523-2532)----- 20
ตารางที่ 2-4	ดุลการค้าของประเทศไทยกับประเทศอาเซียน ปี พ.ศ. 2529-2532 ----- 21
ตารางที่ 2-5	ลำดับความสำคัญของประเทศคู่ค้าในด้านการส่งออกของประเทศไทย ปี พ.ศ. 2532 ----- 22
ตารางที่ 2-6	โครงสร้างสินค้าออกที่ไทยส่งไปอาเซียน ปี พ.ศ. 2532 ----- 22
ตารางที่ 2-7	ลำดับความสำคัญของประเทศคู่ค้าในด้านการนำเข้าของไทย ปี พ.ศ. 2532 -- 24
ตารางที่ 3-1	จำนวนรายการสินค้าฟิที่เอแยกตามประเทศ ปี พ.ศ. 2521-2524 ----- 36
ตารางที่ 3-2	การลดอัตราภาษีศุลกากรสินค้าที่มีการตกลงแลกเปลี่ยนสิทธิพิเศษ ปี พ.ศ. 2529 ----- 39
ตารางที่ 3-3	จำนวนและมูลค่าของรายการสินค้าสงวนสิทธิ ----- 42
ตารางที่ 3-4	ภาวะการค้าภายใต้ระบบสิทธิพิเศษ ฯ อาเซียนของไทย ปี พ.ศ. 2521-2532 43
ตารางที่ 3-5	มูลค่าการส่งออกและนำเข้าของไทยภายใต้อาเซียนฟิที่เอเปรียบเทียบกับการ นำเข้ารวมของไทย ปี พ.ศ. 2521-2532 ----- 46
ตารางที่ 3-6	มูลค่าการนำเข้าของไทยภายใต้อาเซียนฟิที่เอเปรียบเทียบกับการนำเข้ารวม ของไทย ปี พ.ศ. 2527-2532 ----- 47
ตารางที่ 3-7	มูลค่าการส่งออกของไทยภายใต้อาเซียนฟิที่เอเปรียบเทียบกับการส่งออกรวม ของไทย ปี พ.ศ. 2527-2532 ----- 47
ตารางที่ 3-8	มูลค่าการค้าสินค้าฟิที่เอของไทย ปี พ.ศ. 2527-2532 ----- 48
ตารางที่ 3-9	การนำเข้าสินค้าฟิที่เอของไทยปี พ.ศ. 2525-2529 ----- 49
ตารางที่ 3-10	การนำเข้าสินค้าฟิที่เอของไทยแยกตามมูลค่าการนำเข้าปี พ.ศ. 2529 ----- 50
ตารางที่ 3-11	การเพิ่มการนำเข้าสินค้าฟิที่เอของไทยในกรณีให้มีการลดอากรขาเข้าลง แบบทุกรายการสินค้าน้อยละ 50 จากอัตราเรียกเก็บตามปกติ ----- 57

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่ 3-12	การเพิ่มการนำเข้าสินค้าอาเซียนที่เือของไทยเมื่อมีการลดอากรขาเข้า 50 % จากอัตราการเรียกเก็บปกติ-----	58
ตารางที่ 3-13	มูลค่าการเปลี่ยนแปลงการนำเข้าจากอาเซียนและจากโลกเมื่อมีการลดอากร ขาเข้าร้อยละ 50 สำหรับสินค้าอาเซียนที่เือ-----	58-59
ตารางที่ 3-14	สินค้าที่เือที่มีการเปลี่ยนแปลงมูลค่าการนำเข้าจากอาเซียนตั้งแต่ 1 ล้านบาท ขึ้นไป (สถิติปี พ.ศ. 2529) -----	60-61
ตารางที่ 3-15	การคาดประมาณการขยายตัวทางการค้าของอาเซียนเมื่อมีการลดอากรขาเข้า	63
ตารางที่ 4-1	การนำเข้าสินค้าสงวนสิทธิ์และสินค้าอาเซียนที่เือของไทย ปี พ.ศ. 2525- 2529 -----	67
ตารางที่ 4-2	การนำเข้าสินค้าสงวนสิทธิ์-----	69
ตารางที่ 4-3	จำนวนสินค้าสงวนสิทธิ์และสินค้าที่เือแยกตามมูลค่าการนำเข้า -----	73
ตารางที่ 4-4	อัตรากาฬิสุดกากรของประเทศสมาชิกอาเซียน -----	75
ตารางที่ 5-1	ผู้ผลิตสินค้าไทยที่คาดว่าถูกระทบจากการตั้ง AFTA -----	102

คำอธิบายสัญลักษณ์และคำย่อ

อาเซียน	:	สมาคมประชาชาติเอเชียตะวันออกเฉียงใต้
AEM	:	ASEAN Economic Ministers
ANZCERTA	:	Australia-New Zealand Closer Economic Relations Trade Agreement
APEC	:	Asia Pacific Economic Cooperation
ASA	:	Association of Southeast Asia
ASEAN	:	Association of Southeast Asian Nations
CCCN	:	Customs Co-operation Council Nomenclature
CEPT	:	Common Effective Preferential Tariffs
COTT	:	Committee on Trade and Tourism
EAEC	:	East Asian Economic Caucus
EC	:	European Community
F.O.B.	:	Freight On Board
GATT	:	General Agreement on Tariff and Trade
MFN	:	Most-favoured-nation
MOP	:	Margin of Preference
NAFTA	:	North American Free Trade Agreement
NTBs	:	Non-Tariff Barriers
PTA	:	Preferential Trading Arrangement
SITC	:	Standard International Trade Classification
TPNG	:	Trade Preference Negotiation Group
UNCTAD	:	United Nation Conference on Trade and Development